

Gavin Maxwell - Ring of bright water

Nederlands titel: Mijn huis heeft vensters op de zee

Vertaling hoofdstuk 3

Vertaling: 2013, Jan Luiten

Gebruikte editie van 'Ring of bright water': 14e druk 1970

Hoofdstuk 3 van 'Ring of bright water' is in de Nederlandse 2e editie niet opgenomen. Over de 1e editie is de vertaler niets bekend.

HOOFDSTUK DRIE

Ik woonde al acht jaar op Camusfeàrna voordat ik waterleiding naar het huis liet aanleggen. Voor die tijd haalde ik water in emmers uit de beek. In de eerste jaren was er een stevige op stenen pijlers gebouwde brug over de beek, waaronder ik water kon putten, dat niet was vervuild door het vee bij de doorwaadbare plaats iets lager. Daarna, in 1953, werd de brug weggevaagd door een winterse overstroming en de eerstvolgende vijf jaar werd er geen nieuwe gebouwd. In de zomer is er rond de stenen in de beek niet meer dan ongeveer een voet water. Het water verdiept zich tot drie of vier voet daar waar het amberkleurig en schijnbaar roerloos tussen de met elzen begroeide oevers stroomt en hoog in de elzentakken zitten resten afval vast, die de hoogte van de winterse overstromingen aangeven. Als de stormen komen aanwaaien uit het zuidwesten en de omlaag bulderende beek als een schuimende venige waterval de opdringende zee tegemoet komt, staan de elzen voor de helft onder water. In de zomer

bungelen zwart geworden slierten uitgedroogd zeewier aan de elzentakken, tien of meer voet boven de stroom.

Nadat de brug was verdwenen was de winterse oversteek van de beek - noodzakelijk om de helling naar Druimfiachlach te kunnen beklimmen - riskant geworden en soms zelfs onmogelijk. Ik spande een touw tussen de elzen, van oever naar oever, maar dat bood weinig steun, want zelfs als het water van de beek niet hoger kwam dan mijn dijen, sleurde het volle gewicht van het water, dat vanaf de waterval kwam aanstormen, mijn benen van de bodem, zodat ik bungelend aan het touw achterbleef.

De spontane veranderingen aan de natuur gedurende de tien jaar dat ik nu op Camusfeàrna woon, zijn verbazingwekkend. Men zou denken dat zo'n landschap zonder tussenkomst van de mens niet wijzigt. Toch hebben zich voortdurend kleine veranderingen voorgedaan. De beek heeft de bodem onder de oevers weggespoeld, zodat de elzenwortels wit en kaal voor de dag komen, terwijl sommige bomen zijn omgevallen. Waar de oevers boomloos zijn, is het tapijt van kort groen gras ondergraven door het water, zodat het inzakt en de rivierbedding breder en ondieper wordt. Verder stroomafwaarts, richting de zee, waar de beek een bocht maakt om Camusfeàrna, heeft het graafwerk van de oeverzwaluwen in het zandklif, dat de landinwaartse oever vormt, de zelfde uitwerking gehad. Het grasveld erboven ondermijnend is het bezweken onder de schapenpoten en omlaag gerold naar de rand van het water. Onder de hollen van de oeverzwaluwen is nu een steile helling van los zand, waar deze tien jaar geleden nog verticaal was. De duintjes tussen het huis en de zee veranderen steeds van vorm, zodat hun contouren geen twee jaar hetzelfde zijn, hoewel het zeegroene schurende helm, dat erop groeit, ze een schijn van vastigheid verleend. Het hele

bouwwerk van deze duintjes, dat nu veel van het strand doeltreffend van het huis afsluit en daardoor het huis enige beschutting verschaft tegen de zuiderstormen, is in elk geval iets van de laatste tijd, want er is mij verteld dat, toen het huidige huis werd gebouwd, zo'n goeie vijftig jaar geleden, het veld zich vlak uitstreckte tot de zee en de op de zee gerichte gevel van het huis om die reden zonder ramen werd gelaten.

Het strand zelf, overal waar de rotsen niet in zee glooien, verandert ook voortdurend. Brede gordels van kiezels verschijnen in het zand, daar waar eerst geen kiezels waren; zachte stroken drijfzand komen en gaan binnen enkele weken; zandbanken zo wit als stuifsnieuw en als met juwelen bezet met flonkerende schelpen, verrijzen tussen de eilanden en verdwijnen alsof ze zijn weggesmolten onder de zomerzon.

Zelfs de waterval, voor mij misschien het meest duurzame symbool van Camusfeàrna, verandert en blijft veranderen. Wanneer ik aan huis denk, denk ik het eerst aan de waterval. Het geluid ervan is dag en nacht in het oor. Men valt ermee in slaap, droomt ermee en ontwaakt ermee. De klank verandert met het seizoen, van het dreigende gebrul in de winternachten tot het lage geneurie van de zomer, en als ik een schelp tegen mijn oor houdt, is het niet het ruisen van de zee dat ik hoor, maar het geluid van de waterval van Camusfeàrna. Stroomopwaarts van de brug, waar ik gewend was mijn water te putten, stroomt de beek over stenen en tussen rotsblokken met op de oevers de elzen en een overvloed aan sleutelbloemen en wilde hyacinten te midden van varens en mossen. In het voorjaar is het een lawaai van de zang van de vinken, die hun nesten van korstmossen in de vertakkingen van de elzen bouwen en bij het wateroppervlak kwetteren de kwikstaartjes tussen de stenen. Dit gedeelte van de beek is meer 'aardig' dan mooi, daar de waterval om de bocht

verborgen is; de stroom lijkt daar te voorschijn te komen uit een dertig voet hoge muur van rotsen behangen met kamperfoelie en met lijsterbessen die vooruitspringen uit barsten en spleten. Maar omhoogkijkend vanaf de voet van de rotswand is het woord 'aardig' volledig ongepast. De waterval is van een schoonheid die nauwelijks te voor te stellen is. Zij is niet hoog, de tachtig voet hoge watervallen bevinden zich zo'n tweehonderd meter hogerop in haar loop, en valt te voorschijn komend tussen steenblokken en steile rotsen zo'n vijftien voet en over ongeveer dezelfde breedte omlaag. Vanuit de schemerwereld van de diepe en nauwe kloof heeft ze zich duizenden, misschien miljoenen jaren, door het heuveloppervlak heen gesneden. Zij komt schuimend te voorschijn uit de ongeziene duisternis om als een tuimelende cascade van briljanten neer te vallen in een diepe ronde ketel, aan drie kanten omsloten door rotswanden, het donkere water omkranst door de donkere rotsen en met wollig wit schuim ronddraaiend in de duisternis van de poel. Bovenaan de donkere schachtwanden groeien diepliggend donkergroene door het water slap geworden moskussens op elke plek waar er een gaatje is voor grond. Het koepelvormige nest dat de waterspreeuwen hier ieder jaar bouwen, is van de andere moskussens alleen te onderscheiden door hun symmetrische vorm. De zon bereikt de waterval alleen voor een korte tijd in de middag. Zij vormt een regenboog in de de opstijgende waternevel en aan de bovenzijde van de waterval, tussen de rotsen, geeft zij aan het vlak stromende ongebroken water het uiterlijk van gesponnen glas.

De meeste tijd van het jaar heeft de waterval genoeg volume om iemand, die staat op een rotsrichel tussen het water en de rots, bijna droog te laten blijven; tussen die standplaats en de hemel vormt het een voortjagend oorverdovend gordijn van

melkachtige schittering waardoor niets dan licht is te onderscheiden. Als men naar voren stapt, zodat het gewicht van het water vol op hoofd en schouders beukt, is men zich alleen bewust van de zwaarte er van en zou het onmogelijk zijn te zeggen of het water koud was of warm. Alleen als men er weer vandaan stapt, en de rondvliegende ijskoude druppels op de huid tintelen, wordt de gewaarwording er een van sneeuwwater.

Het lijkt er op dat de waterval nooit zou kunnen veranderen. Toch, van jaar tot jaar, verschilt zijn vorm: wanneer een nieuwe rolsteen omlaag is geveegd door de overstromingen en op de rand van de waterval is gedeponeerde; of wanneer een boom van zijn onzekere houvast hoog op de rotswand er tegenover valt en de doorgang op de plek waar hij tevoorschijn komt blokkeert; of een zware rotspartij breekt uit, gekloofd door de splijtende hefboomwerking van de langzaam groeiende boomwortels.

In de lente en de herfst overtreft de natuurlijke aankleding, die de waterval omringt, alles wat menselijke kunstzinnigheid ook maar tot stand zou kunnen brengen; in het voorjaar zijn de groene glooiingen boven de rotsen zo dicht bezet met sleutelbloemen dat de bloemtrossen elkaar haast raken, en de wilde blauwe hyacinten springen er, schijnbaar zonder bladeren, tussenuit. In de late zomer en de herfst vlammen de scharlaken rode bessen van de lijsterbes vanaf de met varens begroeide rotsmuren, helder afstekend tegen het vallende witte water en de donkerte van de rotsen.

Het is de waterval, meer dan het huis, die mij altijd de ziel van Camusfeàrna heeft geschenen, en als er ergens een plek op de wereld is waar enig deel van mij zou mogen terugkeren als ik dood ben, zal het daar zijn.

Als het de waterval is die de ziel van Camusfeàrna lijkt te

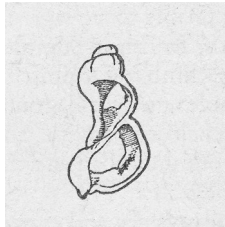
zijn, dan zijn het de beek en de zee die hem zijn wezenlijke karakter geven: dat glinsterende zilver dat het groene veld omringt en het haast een eiland maakt. Beneden het huis is het strand lang en glooiend. Het water trekt zich bij laag tij meer dan tweehonderd meter terug over afwisselend rotsen en zand. Er ontbreekt maar één ding op Camusfeàrna: binnen het beperkte terrein bezit het alles wat maar aantrekkelijk is, maar geen ankerplaats. Vanaf de bovengelegen heuvel naar beneden kijkend over de baai en het ingewikkelde netwerk van de verspreid liggende eilandjes en riffen lijkt het ongeloofwaardig dat geen enkele van die inhammen of landtongen beschutting zou kunnen bieden. Toch, doordat het water zich bij eb ver terugtrekt, vallen al deze schijnbaar rustige miniatuurhavens droog bij laag water. Jarenlang had ik geen boot op Camusfeàrna. Toen ik tenslotte een jol kocht zag ik op tegen het eindeloze gesjor naar en van het water en kocht ik een klein negen voet lang roeibootje met vlakke bodem dat bijna op te tillen was. Maar om eindelijk weer een boot te hebben, al was het dan een speelgoedding, wekte een verlangen om de horizon te verbreden op en neer langs de kust en naar de overkant van Skye en nu bezit ik twee jollen met buitenboordmotoren, waarvan één een robuuste reddingsboot van vijftien voet lang met een voor- en achterdek. Er zijn meerboeien aangebracht in de baai, op de plek waar de beek uitstroomt in zee en het roeibootje wordt op de kant gereed gehouden als veer naar en van de jol, maar als de wind krachtig uit het zuiden waait is dat altijd een angstige zaak. Het onverwachtse en de hevigheid van de windstoten op de westelijke Hooglanden, zelfs 's zomers, moet men ondervinden om ze te begrijpen. Lichtblauw zijdeglanzend water kan binnen een paar minuten veranderen in een staalgrijze dreiging die wit op de toppen van massieve golven woedt. Maar de voordelen

wegen op tegen de vrees, want het was frustrerend om aan de rand van de zee te wonen en niet in staat te zijn er op te reizen, om niet in staat te zijn de verder weg gelegen eilanden te bezoeken, om 's zomers te vissen, om de dichtstbijzijnde winkel te kunnen bereiken zonder de lange klim naar Druimfiacloch. Het bezit van de boten opende een hele nieuwe wereld rond Camusfeàrna, een flinke uitbreiding van het kleine besloten paradijs en 's zomers, drijvend in de boot, glijden de uren voorbij, het werk veronachtzaamd en de dagelijkse beslommeringen veraf en van geen belang schijnend.

Het leven aan de kust is altijd geheimzinnig en opwindend, gedeeltelijk omdat het een terugkeer is naar de kinderjaren, gedeeltelijk omdat voor ons allen de grens van de zee de grens van het onbekende inhoudt. Het kind kijkt met verwondering en oog voor detail naar de glanzende schelpen, het speelse zeewier en de rode zee-anemonen in de rotspoelen. Bij de volwassene, die zijn verwondering behouden heeft, roept dit zijn wat summiere natuurkennis op, die die verwondering alleen maar kan doen toenemen. Ook heeft hij meer oog voor associaties en symboliek, zodat, wanneer hij aan de grens van de zee staat, hij aan de grens van zijn eigen onbewuste staat.

De stranden van Camusfeàrna zijn een schatkamer voor ieder die oog heeft voor de rijkdom van de kust. Er zijn meer schelpen dan ik ooit in andere kustgebieden heb gezien; een grote menigte gekleurde tweekleppigen van verbijsterende verscheidenheid en tint, van koraalroze en sleutelbloemen-geel tot blauw en violet en parelmoer, van op juwelen lijkende mantelschelpen niet groter dan een kleine vingernagel of zo groot als een gebaksschotel; neuschelpen en Hebridenese arkschelpen en parelachtige tolhorens en tere roodroze *cypraea's*¹). De zandrepen en strandjes tussen de eilanden zijn

ontstaan uit de afbraak van deze ontelbare huisjes van kalk, echt schelpenzand, verblindend wit onder de zon, en afgezet in diepe lagen bij de vloedlijn, opgesmukt met nietige onbeschadigde lege schelpjes als veelkleurige Chinese kralen. Iets boven de schelpen, omdat ze zwaarder zijn, ligt een filigraan van wit en paars koraal, losse stukken, die elk afzonderlijk in iemands handpalm zouden passen, maar er zijn er zoveel van dat ze een dichte brosse laag vormen over het zand. Op stille zomerdagen, als de vloed opkomt zonder noemenswaardige rimpeling van de zeerland, drijft het koraal weg op het wateroppervlak, zodat het lijkt dat er bloemen op zee groeien, zoals er waterlelies groeien op een vijver; tere witte en paarse bloemen op het aquamarijn van het heldere water.

Waar de laag schelpen dik is, zijn het vaak de schelpen die gebroken zijn die de mooiste vorm hebben; een wulk²⁾ is saai totdat men het perfecte beeldhouwwerk van de aan licht gekomen spiraal bezielt, het ingewikkelde skelet van de gewervelde mantel. Veel van de schelpen op Camusfeàrna, en de stenen ook, zijn geborduurd met de witte kalkhoudende tunnels van de kokerwormen van de dierenfamilie *Serpulidae*¹⁾, vreemde hiëroglyfen, die zelfs in hun meest eenvoudige vorm dwingend van belang lijken, de symbolen van een of ander vergeten alfabet, en als het oppervlak dicht omkorst is, neemt het het uiterlijk aan van het beeldsnijwerk

van Hindoetempels; of als Rodin's 'Poorten van de hel', nauwkeurig tot in elke uitbundige detail. Sommige delen van het beeldsnijwerk lijken bijna iets voor te stellen: een verschrikt dier vluchtend voor een roofdier, dat hem achtervolgt; een goed bedoelende heilige spietst een draak; de vingers van een hand zijn geheven als die van een Byzantijnse Christus in een gebaar dat eerder iets van tenietdoening lijkt dan van zegening.

Maar bovenal is het de fantastische kleuring van de kust die als een levend decor de kleine bijzonderheden van het strand beheerst. Boven de vloedlijn zijn de grijze rotsen gaspeldoorngeel bespikkeld met dicht aaneengesloten groeiende korstmossen, en andere mossen in blauw-groen of zalmrose. Eronder zijn er het levendige oranje-bruin en sienna van blaaswieren, het violet van mosselbanken, doodsbleek zand, en water waardoor met tot op de bodem kan kijken als door het bleekgroene glas van een fles, en waarop zeesterren en grote rose en paarse doornige zee-egels liggen op de brede bladeren van het kelp-wier.

De stranden zijn ook rijk aan eetbare schaaldieren. Naast de alomtegenwoordige mossels, schaalhorens en alikruiken zijn er banken met kokkels en messchedes en zelfs een oesterbank, hoewel dat een van de mysteries van Camusfeàrna blijft. De oesters zijn vele jaren geleden geïntroduceerd door een vorige eigenaar van het landgoed in een kleine bijna van de zee afgesloten ronde baai van zo'n vijftien meter in doorsnee, waar een stroompje zoet water over het zand omlaag komt vanuit een bron op het eilandje. Boven de vloedlijn van deze baai spoelen voortdurend oesterschelpen aan, die, irritant genoeg, net gelege^d zijn en die *Wheeler*s³) niet zouden misstaan. Heel soms spoelt er een levende oester aan, maar ondanks al mijn

zoeken, jaar na jaar, heb ik nooit ontdekt waar het bed ligt. Dat is misschien maar goed ook, want ik vermoed dat dan de kolonie ten onder zou zijn gegaan aan mijn gulzigheid.

Vorbij het getijdegebied rond de eilandjes wisselt het witte zand af met een zware rubberachtige jungle van kelpwier, in de donkerte waarvan de kreeften zich overdag schuil houden. Kreeftenfuiken die worden geplaatst in de zandplekken tussen het wier hebben bijna altijd succes. Ook allerlei andere dieren dan kreeften belanden in de fuiken, bekende en onbekende schepsels; soms is het aas bedekt met reusachtige wulken en bijna altijd zitten er grote eetbare krabben in de fuik. Vaak is er een eigenaardig beest, dat de fluwelen zwemkrab wordt genoemd, met een een schild van bruin fluweel en verwijtende rode ogen, en één keer ving ik één van de meest weerzinwekkende schepsels die ik ooit ben tegen gekomen: een spinkrab. Het waren niet alleen de lange poten en het ontbreken van scharen die misselijkmakend waren; hij was als het ware van kop tot teen begroeid met een kreukelig, paars-rood zeewier, dat hem hetzelfde onwerkelijke voorkomen gaf als een doodskleed een spook. In werkelijkheid is het wier op zijn plaats gebracht door de krab zelf, als camouflage, en deze demonstratie van heimelijke listigheid bovenop het toch al angstaanjagende echte uiterlijk is niet geruststellend.

Ik moet bekennen dat een lichte, maar waarneembare afkeer van alle krabben, vlak voordat ze worden bereid om te eten, het grootst is in het geval van de spinkrab en in *diminuendo* aflopend tot de heremietkreeft, die in lege schelpen woont, want hun onaantrekkelijke naaktheid is fatsoenlijk bedekt door de mooie kleren van een ander. Heremietkreeften waren de aanleiding tot één van de weinige keren in mijn leven als volwassene dat ik hardop moest lachen terwijl ik geheel alleen was. Eens toen ik alikruiken aan het verzamelen was voor een

maaltijd, werd, terwijl ik een emmer in mijn hand had en enkele dozijnen slakken per keer van de bodem schraapte, mijn aandacht getrokken door een hele grote alikruik op de bodem van de poel, één die teminste een mondvol voedsel voor een zijdeaapje zou verschaffen in plaats van voor een muis. Op moment dat mijn vingers het wateroppervlak doorbraken, en zich gretig vormden om hem te vangen, ging de schelp, zoals zijn voor-de-gek-houderij op dat moment genoemd moest worden, er plotseling vandoor met een houding van chagrijn en schroom, alsof twee van de Marx Brothers⁴), ontdekt aan de voor- en achterzijde onder een podiumkoe, nog een laatste wanhopige poging deden om de misleiding vol te houden.

Noten:

1. Voor deze Latijnse naam was geen Nederlandse vertaling beschikbaar.
2. Zie de tekening. De tekening is van Peter Scott.
3. De vertaler heeft niet kunnen achterhalen wie of wat Wheelers is.
4. Amerikaanse comedianten uit de eerste helft van de twintigste eeuw.